

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyantha, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Zelus

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

POLYANTHE NOVÆ LIBER XX.

Zelotypia.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

ZELOTYPYA Græca dictio est composita à Ζῆλος, id est, emulatio, & τυπος, id est, forma Hebræa, viâc Zelus. Est autem aegritudo animi, ex eo proveniens, quod timeat, ne adsit alteri, quod cum nemine velit habere commune. *Secundum Chrysostomum.*

LOCUS BIBLICI.

Zelotypia duplex: *Una*, cum non possumus rivalem pati: vt assentatores, qui in aulis principum regunt, nec principis commoda proprie quarunt, sed quatenus tum sua ipsorum virilitate sunt coniuncta, ideoque id vnam sollicitudinem student, vt ceteros, quantumvis principi viles arceant, quo viderentur ipsi ex eo soli maiorem vtilitatem capiant. Hoc vero non fit principem, sed seipsum amare itaque istorum amor tum eualescit, cum sublata est eius causa, id est, cum ea est principis contentio, vt nullum commodum amplius ab eo expectent. *Altera* Zelotypia profusa est illi contraria, cum amicos ipsos rei honestæ causâ in illis amandis spectamus: ideoque non modo soli nolumus sibi, sed potius quam plurimos sinceris amicos illis cupimus consiliari, quod eorum commodis magis quam nostris ipsorum delectemur, qui demum verus & honestus ac perpetuus est amor: illam Zelotypiam tribuit Paulus Pseudoapostolis, *Gall. 4. 17.* vt qui sui commodi causâ Galatas diligenter, ideoque summo studio niterentur Paulum, variatim excludere. *Hanc* vero sibi tribuit, *2. Corinth. 11. 2.* vt qui rei honestæ causâ Corinthios dilexerit, id est, non ueri aut gloriæ studio, sed Dei Zelotypia, vt ibidem appellat Zelotypia lex, *Num. 5. 14. 15.* Zelotypia spiritualis bona, *Exemplum:* Paulus, *2. Corin. 11. 2.* Zelotypia spiritualis mala, *Exemplum:* Pseudoapostoli, *Gall. 4. 17.*

APHORISMATA.

C. Sulpicius vxorem suam repudiavit, quod aperto capite ad dei ecclesia esset: Lex, inquit, tibi meos vnus oculos præfinit, quibus foris tuam approbes, his ornamenta comparato. his esto speciosa, non aliorum oculis placens. *Erasmi lib. sexto apoph.*
Alphonsus dicebat, ita demum matrimonium tranquille exigi posse, si vxor cæca, maritus autem surdus fiat. Innuit autem foemineum genus esse zelotypiæ obnoxium, & hinc oriri rixas & querimonias & rursus marito molestiam esse vxoris garrulitatem, quia molestia caritatis est, & fiat surdus. *Erasmi libro 6. a. apoph.*
Mulieribus innatus morbus Zelotypia. *Hiliod. lib. 7.*

SIMILITUDO.

Chrysostomi. Rex quicquid aduersus regnum suum putauerit totum verum zelimat. Animus eius semper suspectus est, regni zelo repletus. Dum omnia timet, omnia suspicatur, facile credit, quicquid fuerit suspicatus. Sicut vir si zelet vxorem, aut vxor virum, omnem auditionem turpem credit de illo, etsi non sit auditio digna, & idonea vt credatur, tamen fidem auditionis zelus

PROFANA EXEMPLA.

Idas & Lynceus, Aruernes & Aphares filii, pro Laodæo Phœbe & Ilaira, aduersus Castora & Pollucem prope bellum immortalitas. *Theat. Zuing.*
Persæ in amatoribus graui emulatione præditi sunt in modo, qui appellauerit & attigerit regis pellicem verum in propius in itinere præterlatu fuerit & præterlatu, quæ tantur plaustra, capite luat. *Plin. in Arist.*
Excandescit *Caullus* in Gellium rivalem, vt puelle. *Idem* ægre fert, Gellium sibi ob pulchritudinem a *Leonia* tum, vbi ait.

Gellius est pulcher, quidni? quem Leonia Quam te cum tota gente, *Caullus, tra.*
Circæ venefica ægre ferens *Scyllam* Nympham a *Gibulæ* fontem (in quo se laubabat) infecit veneno, cuius virtutem monstrum marinum mutata est. *Theat. Zuing. fol. 114.*

HIEROGLYPHICA.

Sunt qui per *Camelum* Zelotypiam significent: propter animalia reliqua, tempore, quo rei veneret cupidine, vel tuis incitata, gestunt, in suum tantum genus leuatur, autem in hominem etiam atque in vnum quodque animalium feraciter, & vsque ad eo sibi timet ab omnibus: vt solentur & id tempus ab omnium consortio separatus, solum transire fecetur. *Pier. Val. L. 12. p. 117. 4.*

Zelus.

BIBLICI LOCUS.

ZELUS: *Primo*, significat honestum illud & laudabilem, quo accenditur ad alie cuius virtutes imitandas, & superandas, sine vilo tamen ipsius odio. *1. Corin. 13. 2. v. 1. 12. 39. 2. Corin. 7. 2. Gal. 4. 18. Tit. 2. 14. Secundo*, invidiosum, *A. 5. 16. E. 7. 9. E. 13. 45. E. 17. 5. Rom. 13. 13. 1. Corin. 13. 2. Corin. 12. 20. Gal. 5. 20. Iac. 3. 14. E. 14. E. 14. 17. Tertio*, pro sancta quadam zelotypia, quæ non proficitur à in odio, verum ab eorum amore quos non nollit, sed ipsorum causâ amamus, *2. Cor. 11. 2. Quarto*, pro sui ipsius amore, cui illa zelotypia prætextitur, *Gal. 4. 17. Quinto*, pro animi actu congnatione de his concepta quæ indigne sunt aduersus eum quæ amamus, puta vel aduersus homines nobis charos, *1. Corin. 13. 2. Coloss. 4. 13.* vel aduersus Deum ipsum. Est autem hic zelus *Primo*, nimirum, cum voluntatis Dei cognitione, accensum coniuñctus, qualis est Christi zelus, de quo agitur, *Iac. 5. 17.* qui commendatur, *2. Cor. 7. 11. E. Apocalyp. 3. 17. Alter* vero, qui est secundum scientiam, & coetus potius impetus ac furor dicitur, vt *Roman. 10. 2. Philip. 3. 6. Heb. 10. 22. E. 22. 3. Gal. 3. 14. Hinc* sexta significatio oritur est: quod *Zelus* ad ignis ardorem transferatur, *Hebr. 10. 27.* zelus bonus & sanctus commendatur, *Eom. 12. 11.*

Zelus, *Zelus*, Hebr. *Kineah*, a verbo *Kine*, amulatus est, uocauit, zelum habuit, vel ex inuidia, vel ex amore indignitate ægre, tulit. Hinc *ap. uariis*, indignor, stomachor, *Kine*, zelus, zelator, qui ægre fert iniurias. *Gall. Ialonus, q. d. Zelator, Zelus* Zelo corruptus.

PATRVM SENTENTIAE.

Si videris ethnicum vitæ temperate, & re... honestatis studiosum supra te, tum etiam dicitur...

Qui dicitur non dicit: amet tuas armina Meus.

Alfius Pollio adeo fuit infensus nomini Ciceronis, ut eius laudes audire nequiverit. Nam cum Sexilius poeta carmen hoc recuisset. Desendat Cicero patriasq; stregia lingua: Alfinus ea re perhorus, audire ulterius noluit.

Hyarbita Maurus, dum Timagorem philosophum inter pocula lectulantem Ellet imitari, & non posset, invidia crepuit. Hor. lib. 1. Epist.

Rapit Hyarbitam Timagore omnia lingua: Dum fudet Strabonus, et dicit q; discretus haberi.

Zodiacus.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Zodiacus, Græce Ζωδιακός est circulus cœlestis, in quo 12. signa sunt, quæ sol singulis annis percurrit. Latine signifer dicitur. Vide Etymol. trig. Lugdun. pag. 919. 920.

Astronomi circos & circulos cœlestes undecim numerant, cælum ambiētes. Hi cuncti sunt Lætheus, Zodiacus seu signifer, Æquinoctialis, duo colubræ, duo Aspidi, duo Solares, Meridianus & Horizon. *Macrob. lib. 1. in Somn. Scipion. cap. 15.*

Circulus cœlestis est linea ambiens Sphæram, ac veluti semitam faciens, per quam lumen vtriusque discurret, & inter quam vagantium stellarum error legitimus coarctetur. *Macrob. lib. 1. in Somn. Scip. cap. 14.*

Zodiacus sensibilis est circulus maior, obliquus, constans sua latitudine, scilicet in duodecim partes seu sidera, quæ vocantur Signa: et in duas medietates, quarum altera dicitur Austrina, altera Septentrionalis: sub quo stellæ errantæ perpetuo moventur. Huius obliquitatem novisse, Plinius ait esse, rerum fores aperire. *lib. 2. ca. 8. l. 1.* & circulum prolixè describit Manilius. *lib. 1. ex quo paucos veras lectori proponat.*

*Sed nitet ingenti stellarum Balneus orbe,
Ingenitæ, facit calat lumine mundum,
Et ter duenas partes patet, atq; trecentas
In longum, his sex latestet fasciæ partes,
Quæ cohibet vario labentia sidera cursa.*

torum verbum sensum Manilii interpretissimus Scaliger perit, pag. 46. editionis Parisiensis. Dicitur autem Zodiacus, Macrobio teste, *lib. 1. in Somn. Scip. cap. 21.* à signis, quæ circa eum sunt, *sed in Græcis, quasi signifer. Aratus hæc verba Zōdiakos, à figura animalium quæ in illo conspiciuntur, videtur denominasse. Illa (distichum præhensâ)*

*Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo:
Libra, Scorpius, Arcitenens, Caper, Amphora, Pisces.*

Fortasse Zodiacus, *quod dicitur Zōdiakos, à vita, quod sol per hanc Cæli faciem vestus lumen vivificum creaturis præbeat & sit zoophoros, id non tantum signifer, verum etiam vita dator & dator, ut expentia constat. De eo Virgilius libro 1. Georg. & Ovidius. Metam. 10. 2.*

*Sectus in obliquum est lato curvamine limes
Zonarum, erium contentus sine polibus,
Effugit australem, iunctamq; Aquilombus Arcton.*

Zodiacus astronomis imaginarius dicitur est circulus maior, obno meare ambiens octavam Sphæram, & cum eadem mobilis, ut propriis polis descriptus, ita ut & duobus locis Æquinoctialem erisset ad angelos obliquos, tangatque vna parte tropicum Canceri, ex altera tropicum Capricorni in vno puncto: habens item longitudinem sectam in duodecim signa, seu duas medietates, & latitudinem tribus lineis parallelis comprehensam, quarum media vocatur Æcliptica, distatque ab vtrâque extremitate octonis graduum turalis.

Sotii Gessy Paderbornæ.

Imaginatur autem hunc circulum ex motu solis præcipue, quo x mēdie progreditur ad Septentrionem, quotidie ferè vnum aduq; in hoc circulo absolvens, & triginta diebus propere inter signum percurrentis. Dicitur obliquus, propter obliquum finem inter polos mundi. Nam altera eius medietas ad Arcticum, altera ad Antarcticum declinat: ut solis & lunæ cursus ostendunt.

Quo enim plures gradus in Septentrione propius ad polum, & in Australi versus.

Imaginario illo autem circulo, & sensibili astronomica schola videtur, quæ stellæ fixæ ab occidu ad ortum, iuxta quæ declinationem mutati, servata eadem semper latitudine. Nominibus mundi ac poli moventur, & puncta Astrotiorum mutantur. Reliqua videat lector lib. nomos.

SENTENTIAE POETICÆ

Virgil. 1.

Obliquus quæ se signorum Serteret ordo.

Ovid. lib. 1. Metam.

*Sectus in obliquum est lato curvamine limes
Zonarum, erium contentus sine polibus,
Effugit australem, iunctamq; Aquilombus Arcton.*

Zona.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

SENTENTIAE POETICÆ

Zona astronomis dicitur tractus Cæli vel terre inter duos polos parallelos, ex quinque, ab illis circumscriptis, & mundi polos comprehensus. In cælestes & terrestres, præter mices dividuntur. Quinque sunt zonæ cælestes: due Septentrionalis, quatum vna æquinoxialis est, altera æquinoxialis, in idem vna æquinoxialis, altera æquinoxialis, quæ æquinoxialis, eaq; latissima. Vulgo hæc zonæ nominantur, quibus fortia sunt: quæ cum nullæ sint in celo, neque cælestibus immediate simpliciterque proveniant, aut ex cælestibus istis appellationibus vii maluerunt, quibus decem, dicitur vii sunt.

Tractus Septentrionalis, periskios, est tractus cælestis, qui comprehenditur inter polum mundi Septentrionalis, & tropicum parallelam distantem ab Æquatore gradibus 66. Scrupulis catur Periskios, quia Sol, quando principum circuli tropici cum horizontem mouetur, & radios sua spargit, ex vno tractu circuli circa in orbem proniciat. Hæc zonæ, quæ in ille cæli qui comprehenduntur inter tropicum solstitialem & æquatoriam zonæ periskios. Dicitur heteroskos, quoniam radii solares proniciunt vmbra meridianam in eam, & in eam di partem quæ ad polum spectat.

Tractus Meridionalis, periskios, est tractus cælestis, qui comprehenditur inter polum mundi Meridionalis, & tropicum parallelam distantem ab Æquatore gradibus 66. Scrupulis catur Periskios, quia Sol, quando principum circuli tropici cum horizontem mouetur, & radios sua spargit, ex vno tractu circuli circa in orbem proniciat. Hæc zonæ, quæ in ille cæli qui comprehenduntur inter tropicum solstitialem & æquatoriam zonæ periskios. Dicitur heteroskos, quoniam radii solares proniciunt vmbra meridianam in eam, & in eam di partem quæ ad polum spectat.

Zona æquinoxialis est tractus cæli comprehensus inter tropicum Solstitialem & Brumalem, in quo vmbra meridiana vna latera pronicitur. Nam Sole ingreffo Capricornum, vmbra latera versus Septentrionem pronicitur: eodem ingreffo Canceri Meridiana versus meridiem spargitur. Meridiana versus Æquinoctialis dirimitur quem cum Sol habet, vmbra latera proniciat. Vnde homines sub Æquatore habitant, semel tantum quotannis vmbra perpenduntur. Vide Strabonem in sine lib. 2.

De Zonarum differentis D. Basilii. *lib. 1. in diebus longissimi sunt, in quibus vmbra perpenduntur: & rursus brevissimi sunt dies qui vmbra perpenduntur.*

PO

POLYANTHEM